

Tarvitaanko ainedidaktikkoja?

Ainedidaktista asiantuntemusta Suomen yliopistojen kasvatustieteellisissä tiedekunnissa on vähennetty aiemmasta 2000-luvun aikana. Ainedidaktiikan professorien tai yliopistonlehtorien tehtäviä on muutettu muiksi kasvatustieteiden tehtäviksi, kun ne ovat vapautuneet. Muutos voi johtua siitä, että kasvatustieteen muita alueita pidetään tärkeämpinä kuin ainedidaktiikkaa. Muutos voi johtua myös siitä, että tiedekuntien henkilöstörakenteesta päättävät ajattelevat, että ainedidaktiikkaa ei tarvita, koska se voidaan korvata yleisellä didaktiikalla tai peräti yleisellä kasvatustieteellä. He saattavat ajatella myös, että aineen opettamiseksi riittävät syvälliset tiedot ja taidot opetettavalta alalta, eikä ainedidaktista osaamista tarvita. Nykysuuntaukseen kuuluu geneerisen osaamisen arvostaminen. Ajatellaan, että laaja-alainen asiantuntija voi korvata erikoisalojen asiantuntijat. Ongelmaksi muodostuu silloin se, että syvällistä asiantuntemusta eri aloilla ei pääse muodostumaan, ja ala lakkaa kehittymästä.

Ainedidaktiikkaa ei voida korvata yleisellä didaktiikalla tai muulla kasvatustieteellä, koska opetuksella ja oppimisella on aina jokin kohde. Nämä kohteet ovat tietoja ja taitoja tieteen, tekniikan ja taiteen aloilta. Koulutuksissa ne on jäsennetty oppiaineiksi, joiden opetus ja oppiminen perustuvat niiden aineiden didaktiikkaan. Ainedidaktiikkaan kuuluu oppiaineen tavoitteiden määrittäminen, niihin kuuluvien sisältöjen johtaminen ja niihin sopivien jokaiselle oppijalle mielekkäiden opetuksen ja oppimisen menetelmien valitseminen. Nämä ovat syvällistä osaamista edellyttäviä tehtäviä, jotka ovat jokaisessa oppiaineessa erilaisia. Jokainen oppiaine sisältää juuri sen alan tiedonhankinnan ja -muodostuksen teknologiat.

Ainedidaktiikkaa tutkitaan, kehitetään ja opetetaan kasvatustieteellisissä tiedekunnissa, joissa aineenopettajat suorittavat pedagogiset opinnot ja hankkivat opettajan kelpoisuutensa. Omien oppiaineidensa tiedot ja taidot he saavat oppiaineidensa opinnoissa muissa tiedekunnissa ja laitoksilla, mutta niissä he eivät saa tarvitsemaansa didaktiikan osaamista. Luokanopettajat ja varhaiskasvatuksen opettajat opiskelevat ainedidaktiikkaa yhdessä oppiaineiden tietojen ja taitojen kanssa. Yliopistojen ainedidaktiikan opettajien – professorien ja lehtorien – on osattava opettaa

heille oppiaineen ainoalla kurssilla opiskelijoille riittävät tiedot ja taidot alalta sekä vielä niiden opettamiseksi tarvittava ainedidaktiikka.

Ainedidaktinen tutkimus ja opetus ovat vaativia ja paljon aikaa vieviä tehtäviä, koska ne edellyttävät aina uusimpia tietoja ja taitoja sekä didaktiikassa että sen kohteessa. Ainedidaktiikan tutkijan on alansa uusimpien opetuksen ja oppimisen menetelmien ja teknologioiden lisäksi oltava myös oppiaineensa ajankohtaisten ilmiöiden asiantuntija ja osattava soveltaa uusimpia teknologioita. Oman osaamisen jatkuva kehittäminen on erityisen vaativaa ja vie paljon aikaa.

Oppiaineiden didaktiikkojen elinvoimaisuus edellyttää sitä, että niissä on didaktiikan professoreita ohjaamassa väitöskirjantekijöitä. Tieteiden itseään täydentävä rakenne johtaa siihen, että muutos ainedidaktiikan tappioksi uhkaa kiihtyä. Ainedidaktiikan professorien käydessä harvinaisemmiksi, myös uudet tohtorit käyvät harvinaisemmiksi. Yliopistojen kolmannen uraportaan tehtäviin saadaan yhä vähemmän hakijoita, joten yhä harvempia akateemisia ainedidaktiikan asiantuntijoiden uria avautuu. Väitelleitä ainedidaktiikan asiantuntijoita ei ole riittävästi, joten tehtäviä muutetaan yliopisto-opettajien tehtäviksi, joihin ei kuulu tutkimus. Ainedidaktinen tutkimus jää yhä harvemman tutkijan harteille, ja ajan myötä ainedidaktiikan professorien tehtäviin on yhä vähemmän hakijoita.

Vaarana on, että koulun oppiaineiden opetus ei säily korkeatasoisena, jos tulevat opettajat eivät saa ainedidaktista osaamista osana opettajankoulutustaan. Koulun oppiaineiden ja varhaiskasvatuksen tiedonalojen näkökulmasta ainedidaktiikan merkitys on kiistaton; ainedidaktiikassa kehitetään koulun oppiaineiden ja varhaiskasvatuksen tiedonalojen opetusta ja tutkimusta.

Kasvatustieteellisissä tiedekunnissa on tunnistettava vastuu oppiaineiden opetuksesta ja sen tutkimuksesta ja kehittämisestä. Korkealaatuista opetusta antamaan tarvitaan jokaisen oppiaineen didaktiikkaa varten professori ja riittävä määrä muita väitelleitä opettajia. Ainedidaktiikan tutkimuksen ja opetuksen laadun ja jatkuvuuden turvaamiseksi tiedekuntien on huolehdittava myös siitä, että ainedidaktiikan väitöskirjoja valmistuu jokaisessa oppiaineessa. Tohtoreita tarvitaan ainedidaktiikan tutkijoiksi ja opettajiksi kaikkiin opettajankoulutusta antaviin yliopistoihin koko Suomessa. Akateeminen opettajankoulutus on tutkimukseen perustuvaa. Tämän koskee myös ainedidaktista opetusta.

*Manne Kallio*¹, *Arto Kallioniemi*¹, *Terhi Mäntylä*² ja *Sara Routarinne*³

¹ Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta

² Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta

³ Turun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta